

MOLINS FARINERS HIDRÀULICS DE LA TERRA ALTA

Josep Maria Martos i Aubanell
Jaume P. Escudé i Monfort

NOTA ACLARATÒRIA: Tota la informació i situació dels molins relacionats en aquest treball, ha estat aconseguida oralment, i gràcies a la col·laboració sobre tot de persones grans de la comarca. Per tant, podem trobar molins que fa 40 anys que encara funcionaven, uns altres que van deixar de funcionar fa 100 anys o més, i d'altres que es remunten fins i tot a l'Edat Mitjana, i alguns dels que no en queda pràcticament ni rastre.

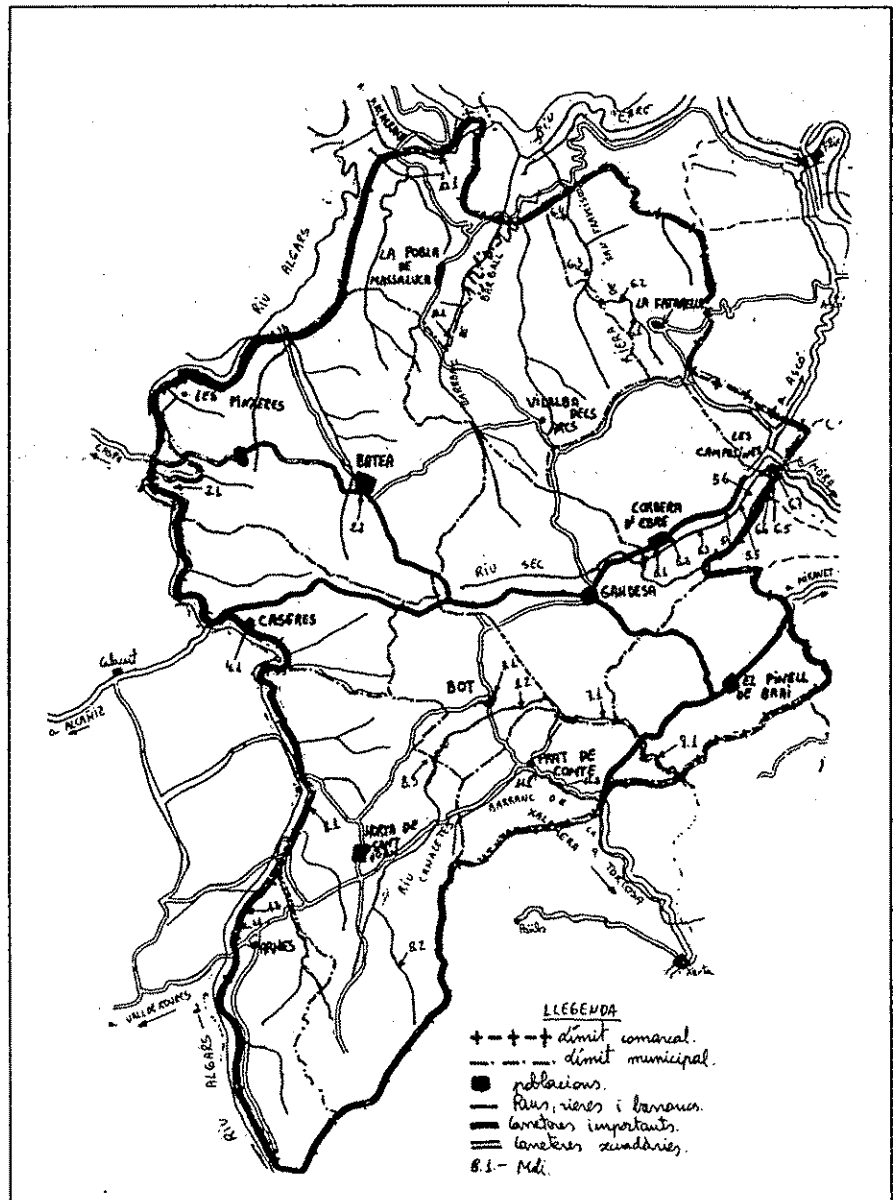
Cal dir que tots els molins relacionats, a excepció dels que no en queda ni rastre, han estat vistos personalment per nosaltres. Aquesta relació, doncs, es remunta en termes generals a molins existents des del s. XVIII fins als nostres dies.

Per fer més entenedora aquesta investigació hem ordenat els pobles de la comarca de l'1 al 12 i per ordre alfabètic.

Els molins que té cada poble també han estat numerats, primerament amb el número del seu poble i després amb un número dintre del seu terme municipal.

Pobles de la comarca de la Terra Alta

1. Arnes
2. Batea
3. Bot
4. Caseres
5. Corbera d'Ebre
6. La Fatarella
7. Gandesa
8. Horta de Sant Joan
9. El Pinell de Brai
10. La Pobla de Massaluga
11. Prat de Comte
12. Vilalba dels Arcs

Relació dels molins per pobles

1. Arnes

1.1. Molí del Muchacho o del Don. No funciona aproximadament des de l'any 1950. Agafava les aigües del riu Algars.

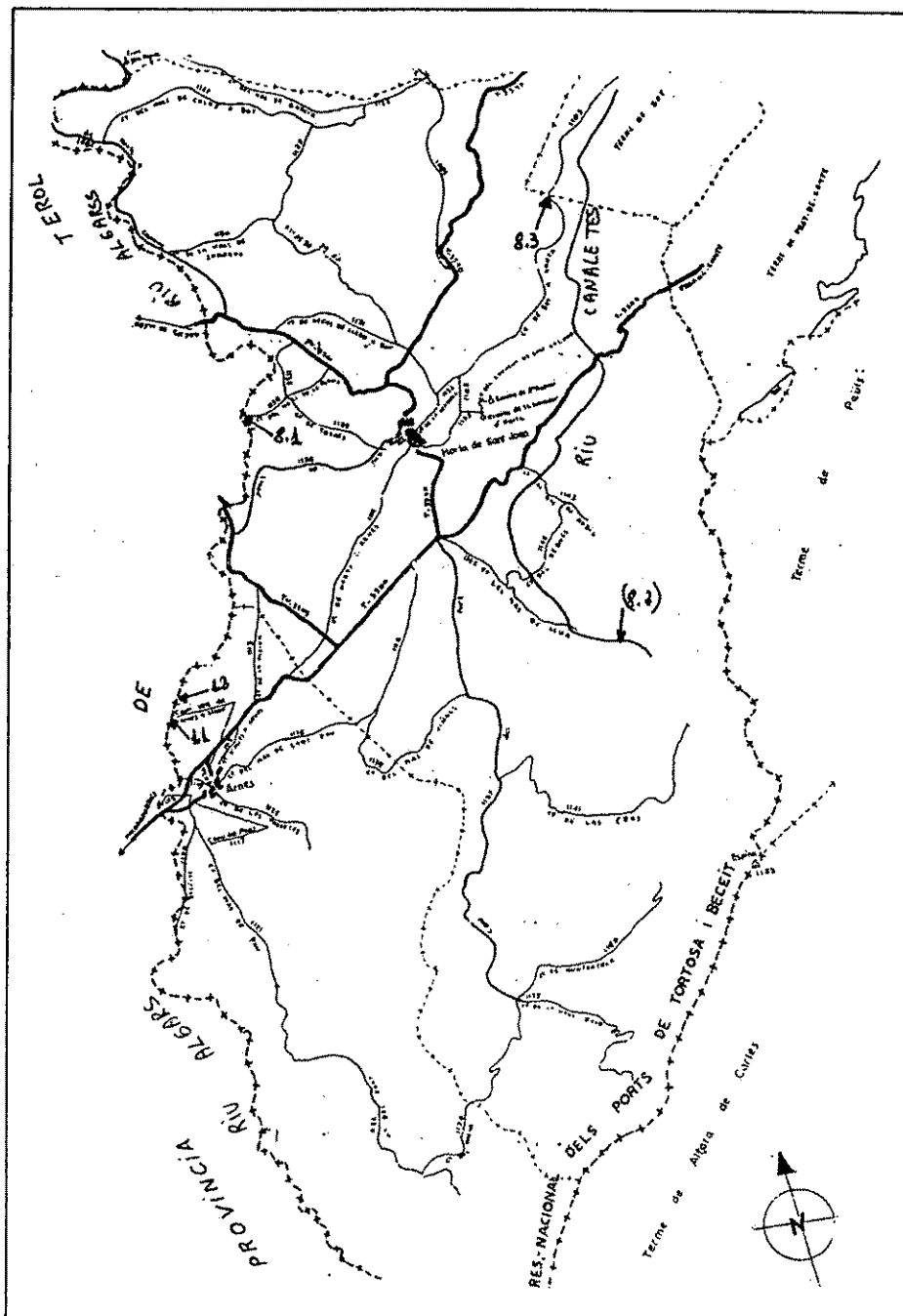
1.2. Molí d'Astoret. No funcionava ja abans de la Guerra Civil. També agafava les aigües del riu Algars.

8. Horta de Sant Joan

8.1. Molí de la Plana. Va deixar de funcionar poc després de la Guerra Civil. Agafava les aigües del riu Algars.

8.2. Molí de Sotorres. Situat al Salt de Sotorres. Aprofitant l'aigua i l'edifici, hi ha dos molins seguits. És en fase de restauració pels propietaris. Agafa les aigües del riu Canaletes.

8.3. Molí del Cup. N'hi ha dos. L'antic se'l va endur la mateixa riuada del s. XVIII que es va emportar el molí de la Teuleria de Bot. Aquest molí va ser reconstruït una mica més avall, però a més alçària que el primer. Conservà el nom del primer, és a dir, molí del Cup. Va funcionar fins bastant després de la Guerra Civil. Agafava les aigües del riu Canaletes. Aquesta partida del terme d'Horta de Sant Joan, se la coneix per Les Olles.

2. Batea

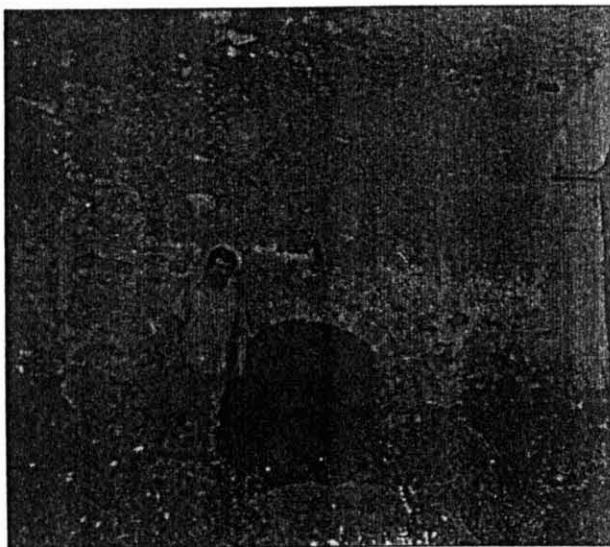
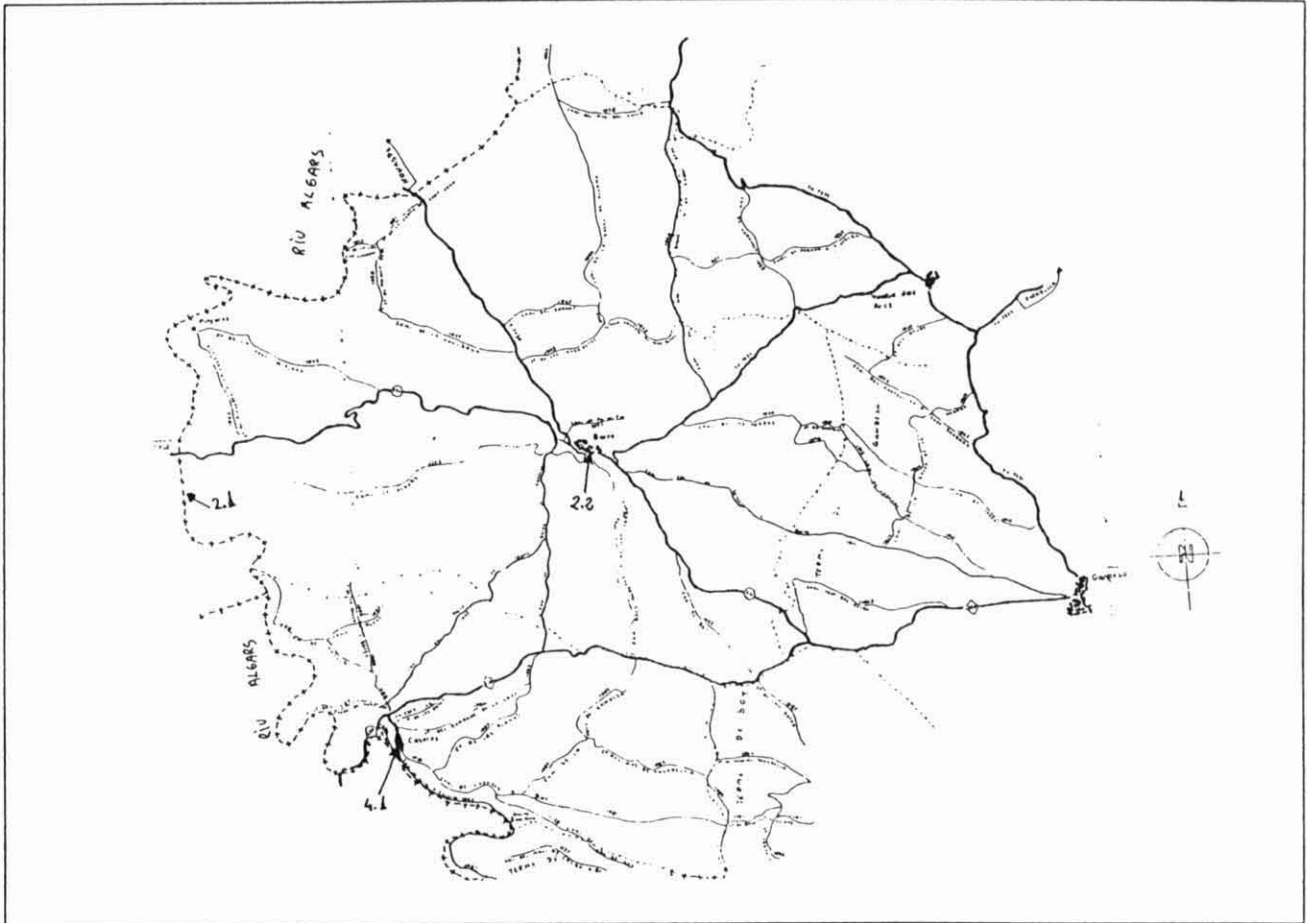
2.1. Molí de Pere Roda. Situat al costat del riu Algars, del qui agafava l'aigua. No funcionava ja abans de la Guerra.

2.2. Molí de Primavera. Situat al mateix poble de Batea. Agafava les aigües d'una bassa

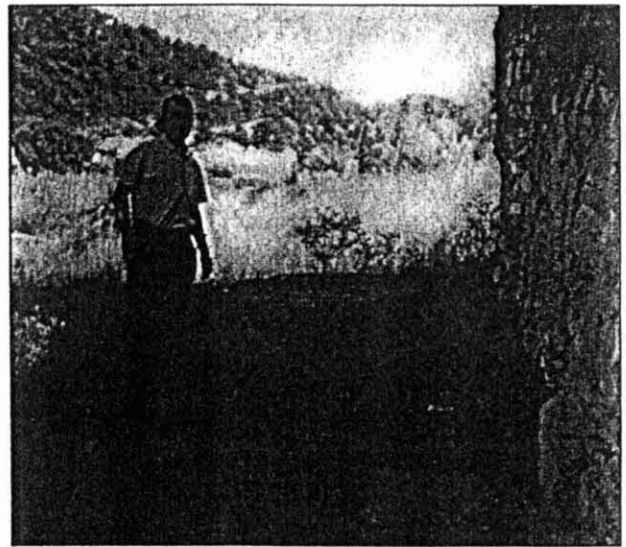
del poble. Abans de la Guerra Civil quasi no en quedava rastre d'ell.

4. Caseres

4.1. El Molí. Situat al poble. No funciona d'abans de la Guerra Civil. Agafava l'aigua del riu Algars.

Entrada a la Turbina del Molí Nou de les Camposines (La Fatarella)

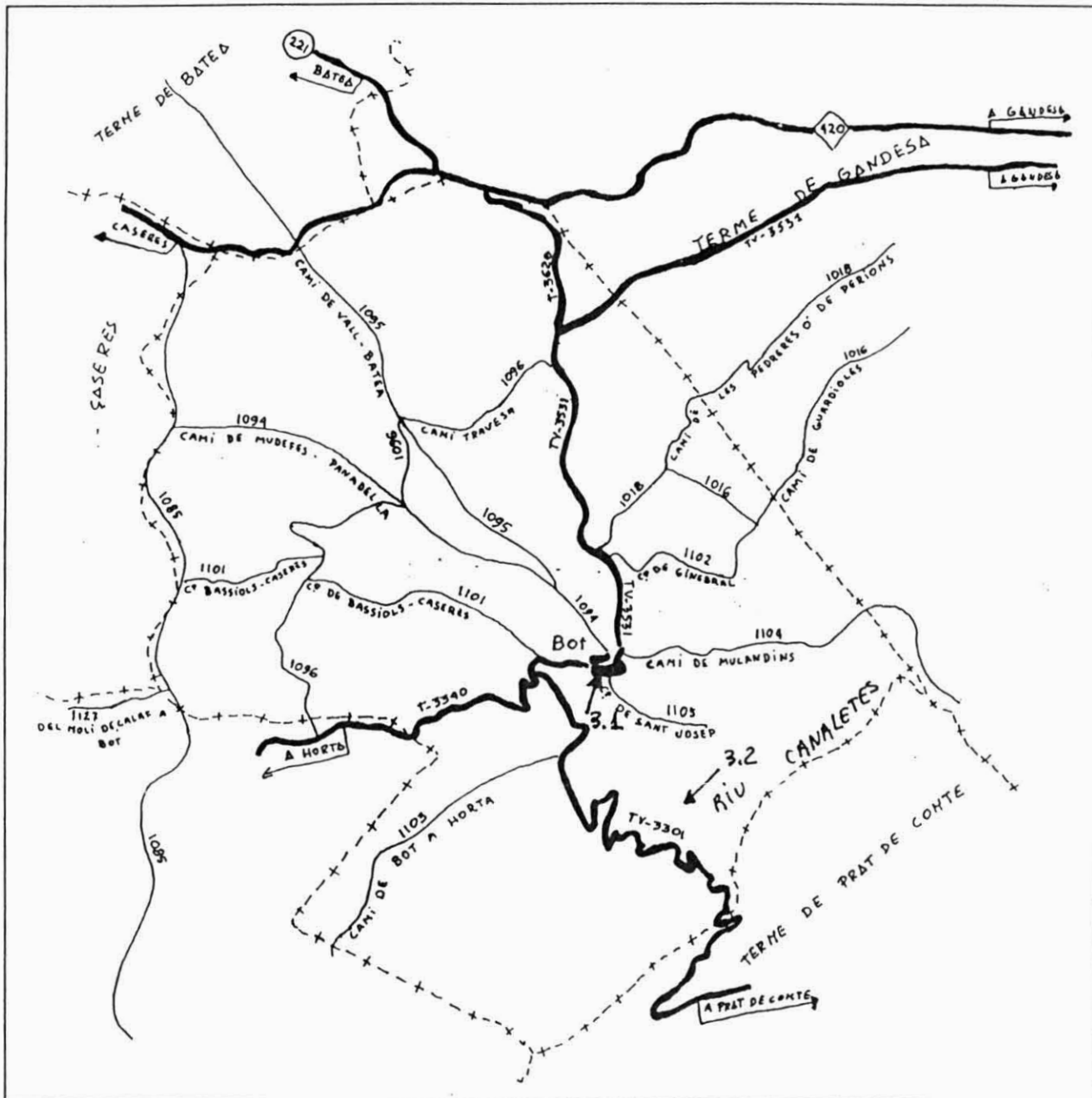

Una roda del Molí Nou de Les Camposines (La Fatarella)

3. Bot

3.1. Molí de la Vila. No en queda pràcticament ni rastre. Agafava les aigües d'una bassa del poble situada on avui està el parc del poble. Fa uns 100 anys que va deixar de funcionar.

3.2. Molí de la Teuleria. Una riada a mitjans del s. XVIII se'l va emportar, igual que al Molí del Cup d'Horta. Degut a aquesta riada del riu Canaletes, del qual agafava les aigües, ja no va ser reconstruït mai.

A l'esquerra, detall dels engranantges del Molí del Cup d'Horta de Sant Joan

A la dreta, vista de l'interior del Salt del Molí Nou de les Camposines, a La Fatarella

5. Corbera d'Ebre

5.1. Molí del Metget o Molí de Garcia. Estava situat a la vora del poble. Avui ja no en queda ni rastre. Fa uns 80 anys que deixà de funcionar.

5.2. Molí de la Vila. També estava situat al poble, però a la vora del camí de Santa Madrona. Bastant abans de la Guerra Civil deixà de funcionar. Avui en dia tampoc no en queda rastre.

5.3. Molí del Moliner. També deixà de funcionar abans de la Guerra Civil. Avui, però, encara té una bassa en molt bon estat, però la

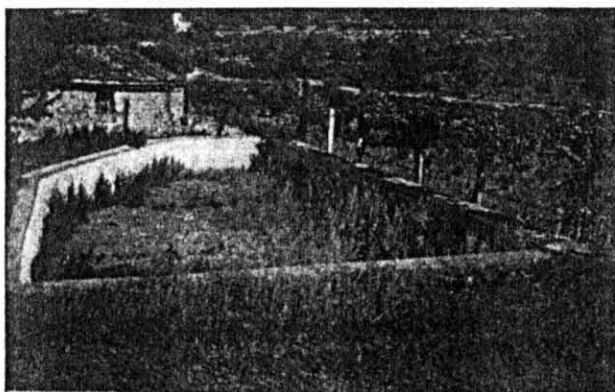
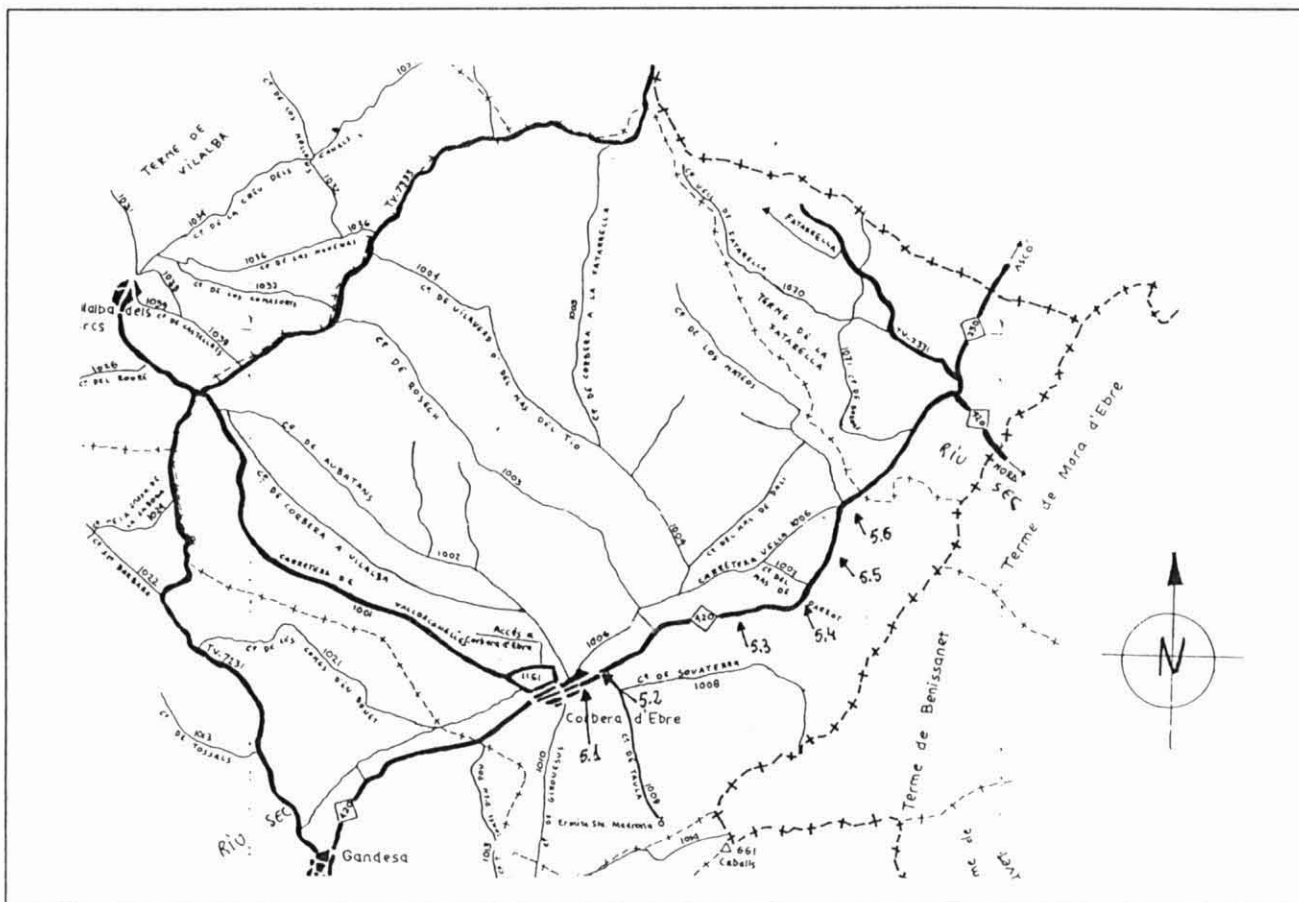
seva finalitat, és clar, és una altra.

5.4. Molí de Farriol. Encara que durant la Guerra civil ja no funcionava, el que en restava va ser totalment destruït durant els combats de la Batalla de l'Ebre.

5.5. Molí de l'Adela. Deixà de funcionar fa uns 80 anys.

5.6. Molí de Giné. Com tots els anteriors, també va deixar de funcionar molt abans de la Guerra Civil.

Com a nota característica de tots aquests molins del poble de Corbera d'Ebre, era que tots agafaven les aigües del Riu Sec.

Molí del Moliner (Corbera): La bassa.

Molí del Moliner (Corbera): Una roda

6. La Fatarella

6.1. Molí de Geroni. No funciona des de fa 80 anys.

6.2. Molí del Llop. Aprofitant al màxim l'aigua de l'edifici, trobem dos molins junts.

6.3. Molí de Més Avall. No funciona d'abans de la Guerra Civil.

6.4. Molí de Balitre. Com tots els anteriors va deixar de funcionar molt abans de la Guerra Civil.

Com a nota característica de tots aquests molins, cal dir que agafaven les aigües de la

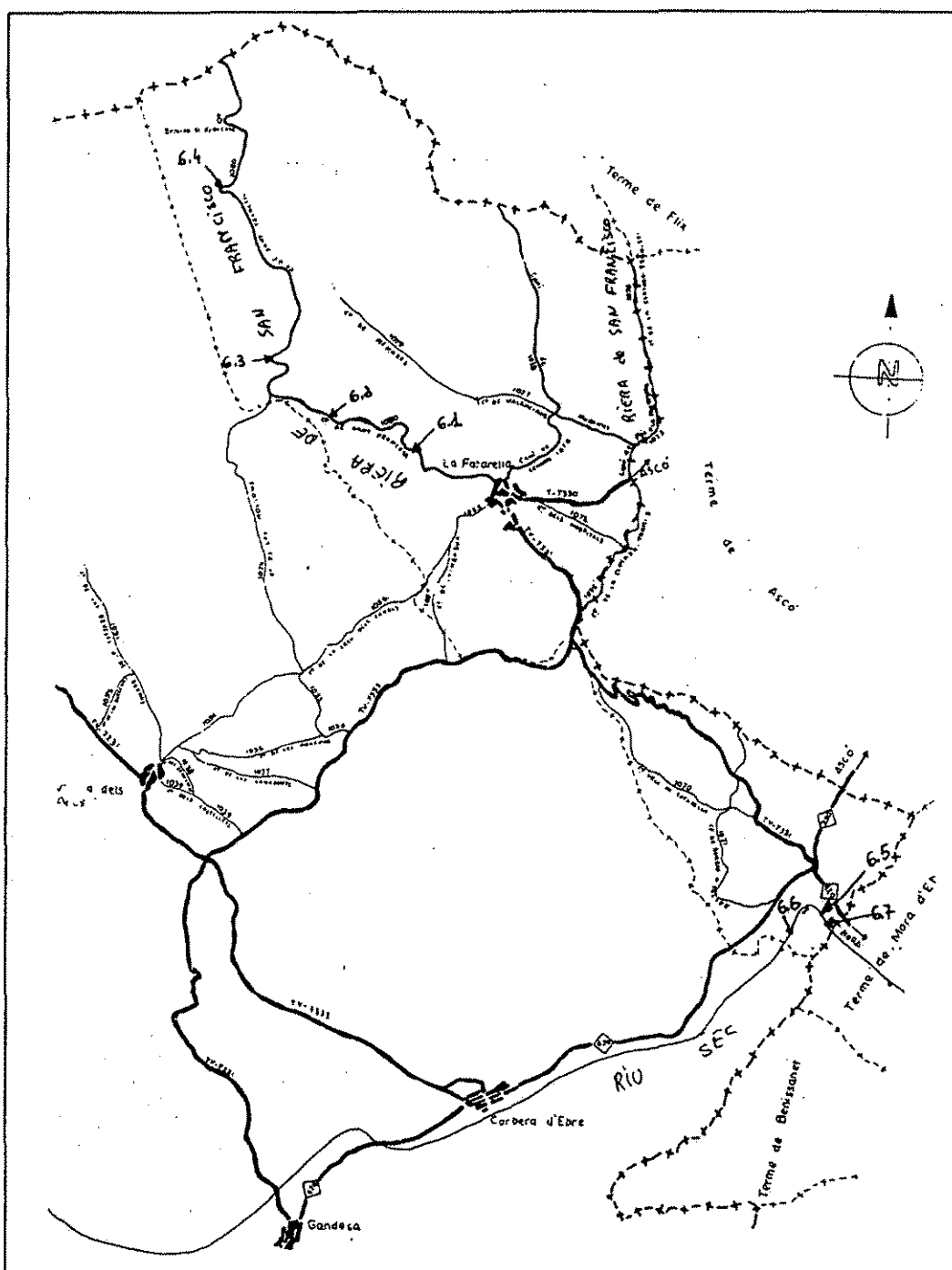
Riera de San Francisco.

6.5. Molí Nou o de les Camposines. Va funcionar amb certa regularitat després d'acabada la Guerra Civil.

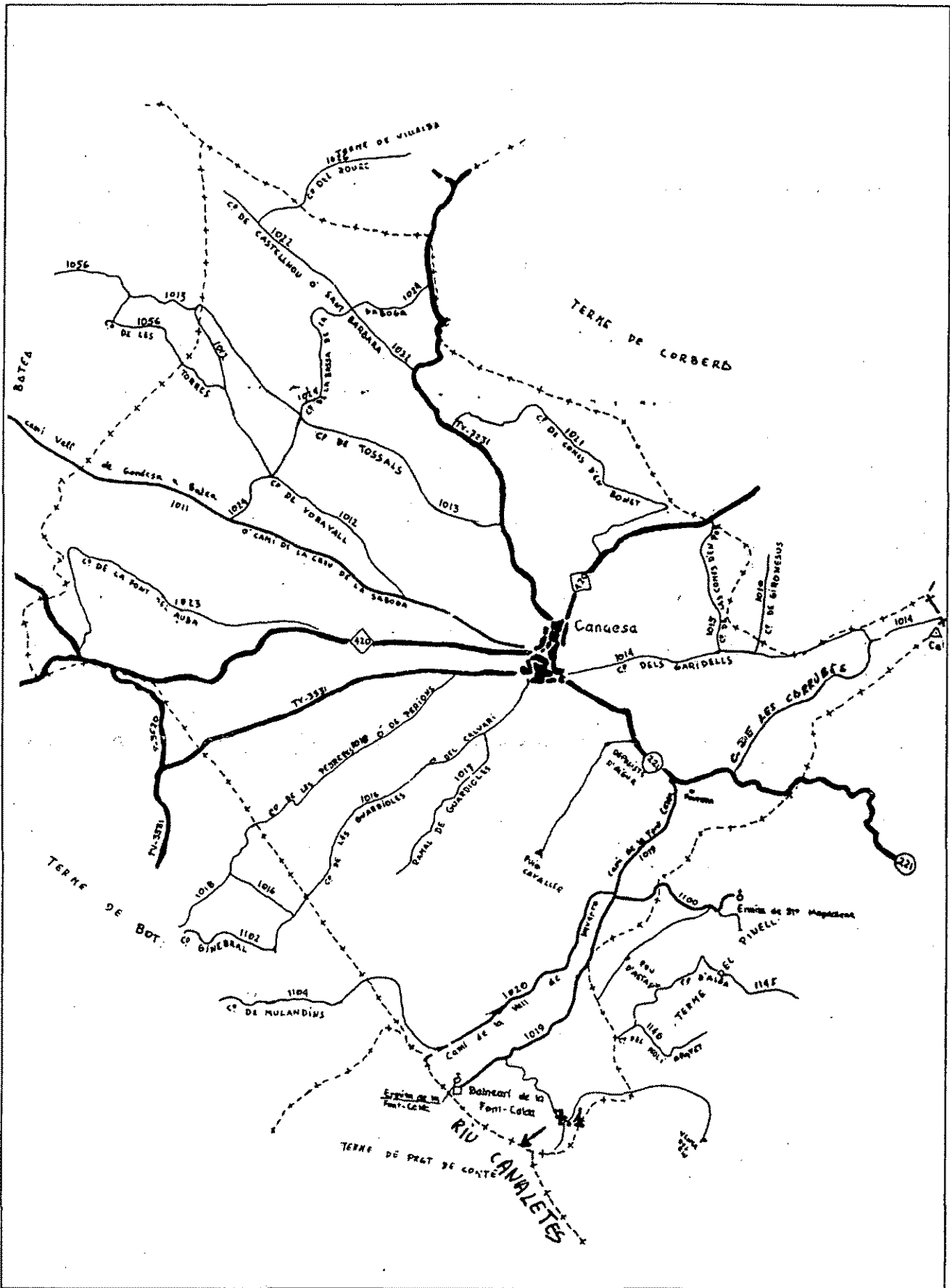
6.6. Molí de Barques. No en queda pràcticament ni rastre. Fa més de 100 anys que va deixar de funcionar.

6.7. Molí de Ballovà. També va funcionar amb certa regularitat fins després de la Guerra Civil.

Com a nota característica dels anteriors molins, cal dir que agafaven les aigües del riu Sec.

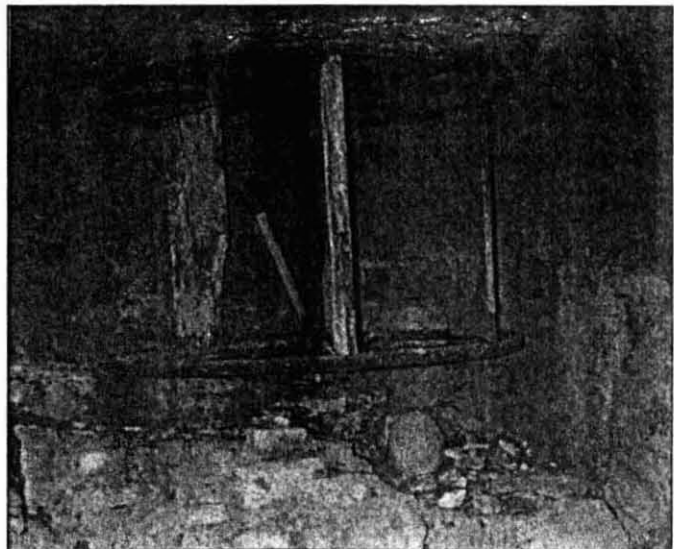
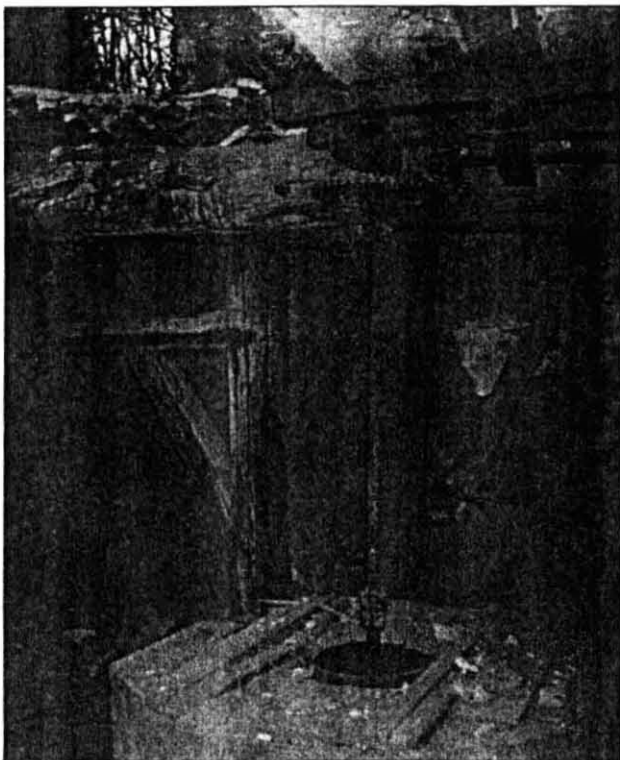
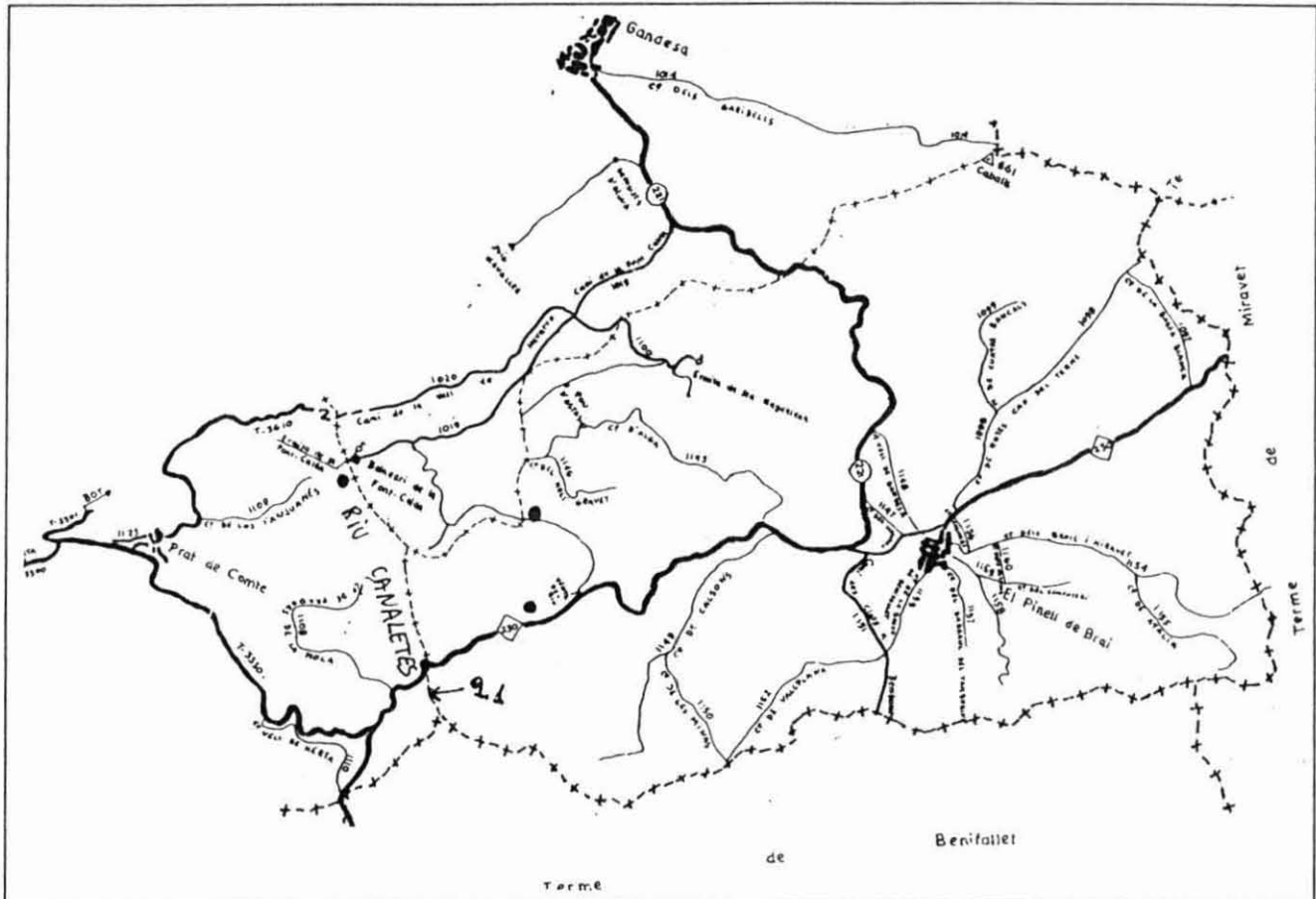

7. Gadesa
7.1. Molí de La Vall.

9. El Pinell de Brai

9.1. Molí de Pataqueta. Des d'abans de la Guerra Civil que no funciona. Agafava les aigües del riu Canaletes.

La fotografia superior mostra la Turbina del Molí Nou de les Camposines (La Fatarella).

A l'esquerra, una vista de l'interior del Molí del Cup d'Horta de Sant Joan. S'hi poden observar la roda i els engranatges.

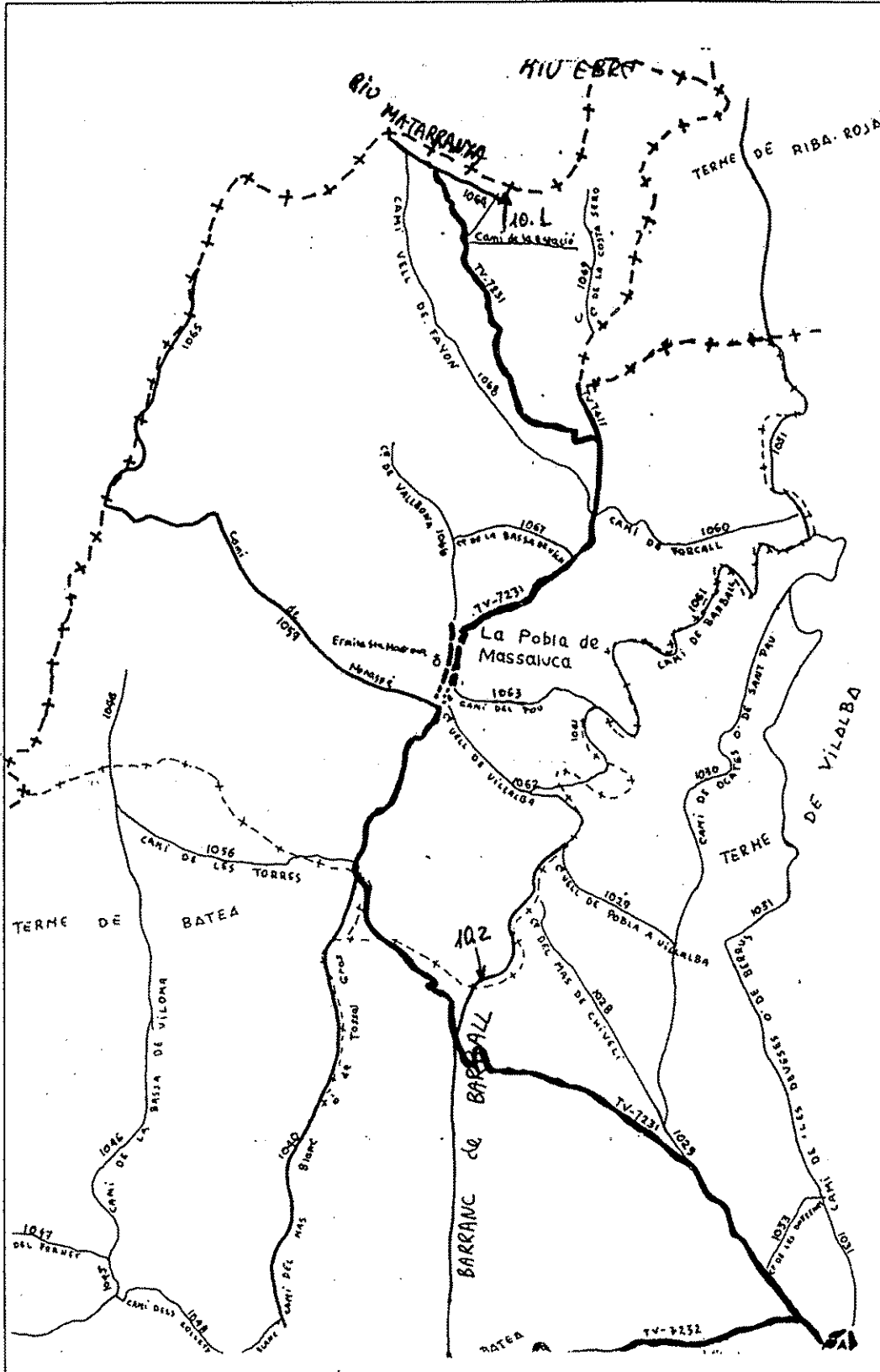

10. La Pobla de Massaluca

10.1. Molí de la Boquera. Molt temps abans de la Guerra Civil ja no funcionava. Avui en dia està cobert per les aigües de

l'embassament de Riba-Roja d'Ebre. Agafava les aigües del riu Matarranya.

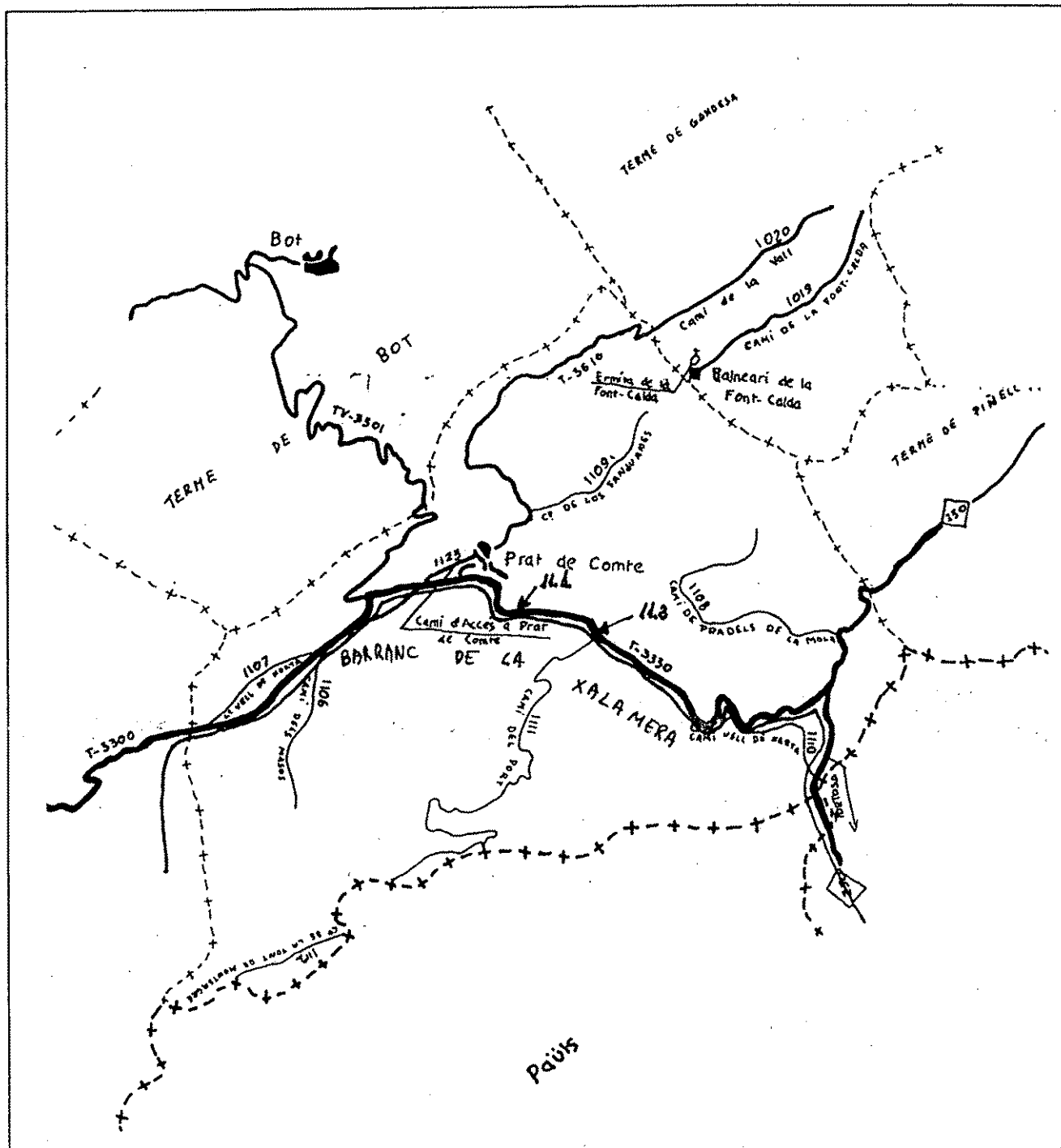
10.2. Molí de Canalda. Fa 100 anys que no funciona. Està al barranc de Barball. Agafava l'aigua d'aquest barranc.

11. Prat de Comte

11.1. Molí de Romualdos. Està situat a uns 500 m. del poble. Fa uns 75 anys que no funciona. Agafava les aigües del barranc de la Xalamera.

11.2. Molí de Pepet. Està situat a uns 1.500 m. del poble. Fa uns 70 anys que no funciona regularment, encara que després de la Guerra Civil va anar per poc temps. Agafava les aigües del barranc de la Xalamera.

12. Vilalba dels Arcs

No hi ha molins fariners hidràulics segons totes les fonts consultades (sobre tot orals). Segons aquestes fonts, la gent del poble anava a moldre als poble veïns, per exemple al molí de Més Avall de La Fatarella.

Situació geogràfica dels molins (Rius, Rieres, barrancs, etc.)

Riera de San Francisco

Neix a les Serres de La Fatarella i desguassa les seves aigües al riu Ebre a Ribera-Roja.

Comprèn aquests molins:

6. Terme de La Fatarella:

- 6.1. Molí de Geroni.
- 6.2. Molí del Llop (2).
- 6.3. Molí de Més Avall.
- 6.4. Molí de Balitre.

Riu Sec

Neix a la Font de l'Auba (terme de Gandesa) i aboca les seves aigües al riu Ebre prop de Móra d'Ebre.

Per termes municipals comprèn aquests molins:

5. Terme de Corbera:

- 5.1. Molí del Metget o Garcia.
- 5.2. Molí de la Vila.
- 5.3. Molí del Moliner.
- 5.4. Molí de Farriol.
- 5.5. Molí de l'Adela.
- 5.6. Molí de Giné.

6. Terme de La Fatarella:

- 6.5. Molí Nou o de Les Camposines.
- 6.6. Molí de Barques.
- 6.7. Molí de Ballovà.

Riu Canaletes

Neix als Ports d'Horta de Sant Joan (a la font de La Canaleta, al Racó de la Monja) i desguassa les seves aigües al riu Ebre quasi enfront de Benifallet.

Per termes municipals comprèn aquests molins:

8. Terme d'Horta de Sant Joan:

- 8.2. Molí de sotorres (2).
- 8.3. Molí del Cup (2).

3. Terme de Bot:

- 3.2. Molí de la Teuleria.

7. Terme de Gandesa:

- 7.1. Molí de la Vall.

9. Terme del Pinell de Brai:

- 9.1 Molí de Pataqueta.

Riu Algars

Neix prop del Mas de Pau, als Ports d'Arnes. Desguassa les seves aigües al riu Matarranya i aquest al riu Ebre prop de Faió.

Per termes municipals comprèn aquests molins:

1. Terme d'Arnes:

- 1.1. Molí del Muchacho o del Don.
- 1.2. Molí d'Astoret.

8. Terme d'Horta de Sant Joan:

- 8.1 Molí de la Plana.

4. Terme de Caseres:

- 4.1. El Molí.

2. Terme de Batea:

- 2.1. Molí de Pere Roda.

Barranc de Barball

Neix a la Serra de Mossèn Ferrer (finca del terme de Gandesa) i acaba al Riu Ebre pel terme de Ribera-Roja.

Per termes municipals comprèn aquests molins:

10. Terme de La Pobla de Massaluca:

- 10.2. Molí de Canalda.

Altres Molins

En aquest apartat hi figuren els molins que agafaven les aigües de basses o d'altres rius no relacionats fins ara:

10. Terme de La Pobla de Massaluca:

- 10.1. Molí de la Boquera, que agafava l'aigua del riu Matarranya.

2. Terme de Batea:

- 2.2. Molí de Primavera, que agafava les aigües de la bassa del poble.

3. Terme de Bot:

- 3.1. Molí de la Vila, que també feia servir les aigües de la bassa del poble.

Salt d'aigua del Molí Nou de les Camposines, a La Fatarella